

اخلاق مخالفت و دشمنی را از امام علی(ع) بیاموزیم / بزرگ‌ترین مانع کنش‌های اخلاقی چیست

حجت‌الاسلام اسلامی اردکانی ضمن اشاره به سه آموزه حضرت امیر(ع) در رابطه با اخلاق مخالفت و دشمنی گفت:

حجت‌الاسلام اسلامی اردکانی ضمن اشاره به سه آموزه حضرت امیر(ع) در رابطه با اخلاق مخالفت و دشمنی گفت: یکی از نکاتی که در زندگی حضرت امیر(ع) وجود دارد این است که ایشان با اینکه دو سه جنگ بنیادین با مخالفان خودش داشت، مثل جنگ جمل و نهروان و صفین اما بسیار تاکید داشت مبدا مخالفان خودش را کافر بشمارد.

حجت‌الاسلام سیدحسین اسلامی

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدحسین اسلامی اردکانی، استاد فلسفه و عضو هیئت علمی دانشگاه ادیان و مذاهب در گفت‌وگو با خبرنگار ایکننا، به توضیح درباره آموزه‌های اخلاقی حضرت امیر(ع) در مواجهه با اختلاف نظرها و دشمنی‌های موجود در جامعه پرداخت و گفت: ما در وضع پیچیده‌ای به سر می‌بریم که اختلاف نظرها روز به روز شدیدتر می‌شود و شیوه برخوردها در برابر این اختلاف نظرها اصلاح نمی‌شود و ارتقا پیدا نمی‌کند، بلکه حالت قطبی شدن در جامعه شدید و شدیدتر می‌شود. در چنین فضایی ما نیازمند فهم اخلاقی بیشتر و بهره‌مندی از آموزه‌های اخلاقی برای مواجهه با بحث اختلاف نظر و مخالفت هستیم. سخن من این نیست دنبال وحدت و اتحاد باشیم یا یکدل شویم، اصلاً بحث این نیست. با فرض ناهمدلی و مخالفت و اختلاف نظر در جامعه‌ای متکثر مثل جامعه ما، همچنان نیازمند اخلاق مخالفت، اخلاق اختلاف نظر و حتی اخلاق دشمنی هستیم. ما می‌توانیم دشمن هم باشیم ولی این دشمنی در میدانی منصفانه و با رعایت قوانین و هنجارهای اخلاقی صورت بگیرد. شناسایی حق و باطل در کوران اخبار جعلی

وی ادامه داد: در این زمینه، زندگی کوتاه سیاسی و پر فراز و نشیب حضرت امیر(ع) می‌تواند بسیار برای ما درس آموز باشد و آموزه‌های اخلاقی ایشان چه آنچه به زبان آوردند و چه رفتارشان، چه قولشان و چه فعلشان برای ما آموزنده است. من فقط به سه آموزه که در این زمینه به ما کمک می‌کند اشاره می‌کنم؛ یکی اینکه ما در جامعه‌ای زندگی می‌کنیم که به شدت با شایعات، اخبار ساختگی، جعل خبر و دستکاری خبرها مواجهیم و به خصوص این قضیه در رسانه‌ها و فضای مجازی مشهودتر است. اینجا یکی از آموزه‌های حضرت امیر(ع) این است که بیاموزیم حق را از باطل بشناسیم و به سادگی آنچه را می‌شنویم نپذیریم.

وی اینگونه توضیح داد: جمله معروفی از حضرت نقل شده است؛ از ایشان پرسیدند بین حق و باطل چقدر فاصله است؟ فرمودند: چهار انگشت. بعد انگشتان خود را میان چشم و گوش خود قرار دادند. گفتند: باطل آن است که بگویی شنیدم، حق آن است که بگویی دیدم. غالب خبرها، نسبت‌ها، داوری‌ها و تفسیرهایی که شاهد هستیم بر اساس شنیده‌هایی است که معمولاً اعتبار ندارند و دروغ هستند. آموزش تفکر انتقادی، تحلیل خبر، بررسی صحت و سقم اصل خبر، بررسی اینکه این خبر کامل نقل شده یا بخشی از آن گسسته شده است می‌تواند به عنوان بخشی از این آموزه قرار بگیرد که ما بیاموزیم در درجه اول واقعیت‌ها را از ساختگی‌ها تفکیک کنیم.

پرهیز از تکفیر

عضو هیئت علمی دانشگاه ادامه داد: دومین آموزه حضرت امیر(ع) که در جامعه ما به شدت مهم است، بحث توجه و پرهیز از تکفیر است. ما در جامعه و جهانی زندگی می‌کنیم که شاهد جریان‌های تکفیری شدیدی هستیم و خودمان این آمادگی را داریم سریع رقبا خود را به بی‌دینی و فسق و فجور متهم کنیم. یکی از نکاتی که در زندگی حضرت امیر(ع) وجود دارد این است که ایشان با اینکه دو سه جنگ بنیادین با مخالفان خودش داشت، مثل جنگ جمل و نهروان و صفین اما بسیار تاکید داشت مبدا مخالفان خودش را کافر بشمارد.

وی تصریح کرد: حتی در جنگ جمل که بسیاری از اصحابش کشته و زخمی شدند، وقتی سؤال می‌شود آیا گروه مقابل کافر و مشرک بودند؟ ایشان می‌فرمایند: خیر، مشرک نبودند. سؤال می‌شود آیا منافق بودند، حضرت می‌فرماید: خیر منافق نبودند. سؤال می‌شود پس اینها که بودند؟ می‌فرمایند: برادر ما بودند که بغی کردند و بر علیه ما خروج کردند. ایشان بسیار تاکید داشتند، مبدا دشمنان خودش را منافق یا کافر بدانید. در روایت آمده است: «أَنَّ عَلِيًّا لَمْ يَكُنْ يَنْسُبُ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ حَرَبِهِ إِلَى الشِّرْكِ وَ لَا إِلَى الْيَقَاقِ وَ لِكِنَّةِ كَانِ يَقُولُ هُمْ إِخْوَانُنَا بَقَوْلِ عَلِيَّتَا» یعنی حضرت امیر(ع) هرگز کسانی که با او جنگیده بودند مشرک یا منافق نمی‌شمرد ولی می‌گفت آنها برادران ما بودند که بر ما شوریدند یا بر ما ستم کردند.

این استاد فلسفه اخلاق ادامه داد: نکته سوم اینکه ما در جامعه ای زندگی می کنیم که بددهنی، هتاک، توهین و تحقیر در آن روز به روز زیاد می شود. در فضای مجازی شاهد تحقیرها و توهین ها و بددهنی ها هستیم ولی در آموزه های حضرت امیر(ع) می بینیم ایشان به شدت نسبت به این قضیه پرهیز می دادند و بر رعایت ادب در گفتار و نوشتار تاکید داشتند. حتی در جنگ صفین وقتی می بینند یارانشان دارند به یاران معاویه دشنام می دهند، می فرماید: «إِيَّيْكُمْ لَكُمْ أَنْ تَكُونُوا سَبَّابِينَ». من نمی پسندم شما دشنام گو و بددهن باشید. بعد می فرمایند، رفتارشان را توصیف کنید ولی دشنام ندهید؛ «وَلِكَيْتُمْ لَوْ وَصَفْتُمْ أَعْمَالَهُمْ، وَ دَكَّرْتُمْ خَالَئَهُمْ، كَانَتْ أَصْوَبَ فِي الْقَوْلِ، وَ أَبْلَغَ فِي الْعُدْرِ، وَ فُلْتُمْ مَكَانَ سَيْكُمُ إِيَّاهُمْ؛ اللَّهُمَّ احْقِنْ دِمَاءَنَا وَ دِمَاءَهُمْ، وَ أَصْلِحْ ذَاتَ بَيْنِنَا وَ بَيْنَهُمْ، وَ اهْدِهِمْ مِنْ ضَلَالَتِهِمْ، حَتَّى يَعْرِفَ الْحَقَّ مِنْ جَهْلِهِ، وَ يَرْعَوْا عَنِ الْعَيِّ وَ الْعُدْوَانِ مَنْ لَهَجَ بِهِ»؛ یعنی به جای اینکه دشنام دهید دعا کنید که خدایا میان ما صلح برقرار کن، ما را به راه راست هدایت کن. متأسفانه ما به هتاک و بددهنی عادت کرده ایم و گاه در رسانه های عمومی هم شاهد آن هستیم. نتیجه اینکه این سه آموزه از حضرت امیر(ع) قابل استفاده است؛ یکی اینکه بیاموزیم حق را از باطل تشخیص دهیم، یکی اینکه از تکفیر بپرهیزیم، سوم اینکه از هرگونه هتاک دوری کنیم. چرا به علم مان عمل نمی کنیم

وی در پاسخ به این پرسش که چرا با وجود آگاهی از این تعالیم، در عمل به آنها کوتاهی می کنیم گفت: علتش این است که ما همه اینها را قبول داریم ولی عمل به آنها را مشروط می کنیم به اینکه دیگران به آنها عمل کنند؛ یعنی عمل مان را مشروط می کنیم. من می گویم آدم نباید بددهن باشد ولی اگر کسی بددهن باشد حق دارم به او بددهنی کنم و مقابله به مثل کنم. این حلقه معیوبی است که تا زمانی که حضور دارد هیچ رفتار اخلاقی نهادینه نمی شود. اگر من به این بلوغ بهداشتی رسیده باشم که مرتب مسواک بزنم، اگر تمام شهر مسواک نزنند باز من باید مسواک بزنم. همانطور که ما مراقب بهداشت بدنی خودمان هستیم و آن را مشروط به رعایت بهداشت توسط دیگران نمی کنیم، باید به فکر بهداشت واژگانی و ذهنی و دهانی و فکری و اخلاقی خودمان هم باشیم.